

**ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО МНЕНИЕ
ЗА ЗАКОНА ЗА ОТНЕМАНЕ В ПОЛЗА НА
ДЪРЖАВАТА НА ИМУЩЕСТВО, ПРИДОБИТО
ОТ ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ**

1. ЦЕЛИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Основната цел на изследването е да се проучат обществените нагласи и оценки за проектозакона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито чрез престъпна дейност. По-конкретно изследователските задачи са следните:

- Да се оцени степента на обществена подкрепа на проектозакона;
- Да се проучи общественото мнение за ключови елементи от проектозакона, отнасящи се до отговорната за неговото прилагане институция, давност, наказуеми престъпления, условия за прилагане, стойност на незаконно придобитото имущество, за която да се прилага законът и др.;
- Оценка на мнението на обществеността за това доколко безпристрастно ще бъде прилаган законът;
- Оценка на значимостта и очакваните резултати от прилагането на закона.

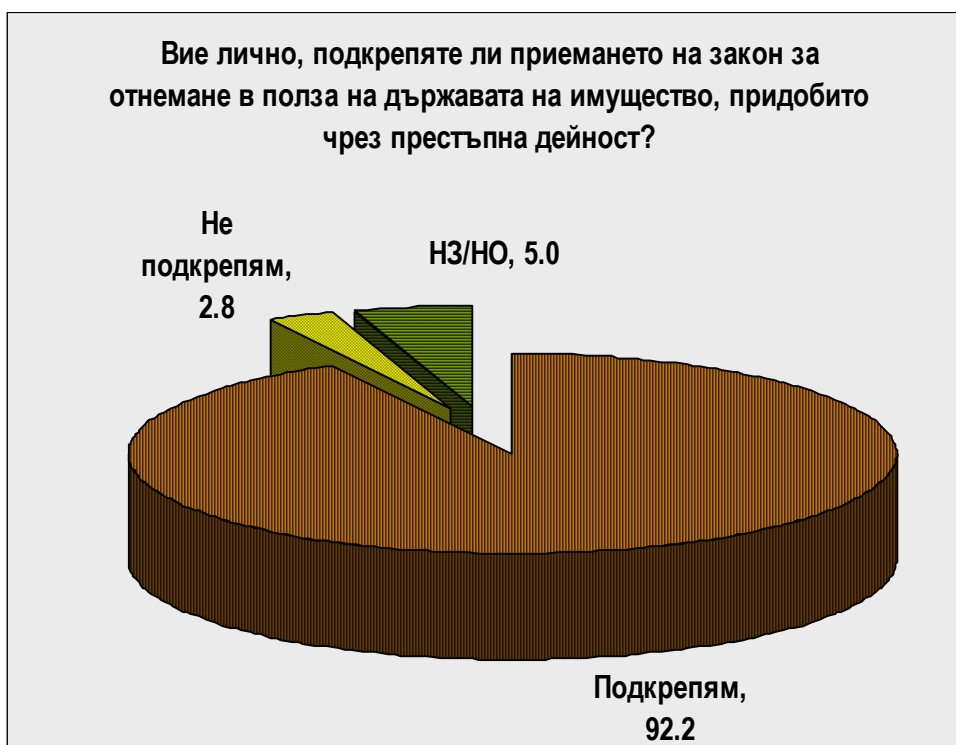
2. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Метод на изследване:	Количествено изследване
Метод на регистрация:	Персонално стандартизирано интервю
Обхват:	Национално представително изследване за населението на България над 15 години
Вид на извадката:	Случайна, двустепенна гнездова
Големина на извадката:	N = 1000
Период на изследване:	15–28 септември, 2002 год.

3. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Незаконното забогатяване и придобиване на имущество е особено актуален проблем, който активно ангажира както медийното, така и общественото внимание. През месец септември беше организирана публична дискусия по повод на изработения проектозакон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито чрез престъпна дейност, който предстои да бъде обсъден в Парламента. Данните от проведеното от Витоша Рисърч изследване на общественото мнение в периода 15-28 септември показват много високо ниво на одобрение и подкрепа на този закон. Като цяло идеята за отнемане на незаконно придобити средства се възприема положително от близо 90% от интервюираните респонденти (вж. Фигура 1).

ФИГУРА 1. ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТНЕМАНЕ В ПОЛЗА НА ДЪРЖАВАТА НА ИМУЩЕСТВО, ПРИДОБИТО ЧРЕЗ ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ

База N = 1000

В проектозакона е предвидено да се търси отговорност не само от лицето, придобило незаконно имущество, но и от трети лица, които се облагодетелстват, знаейки за незаконния произход на собствеността. Обхващането по този начин на по-широк кръг от престъпления и участници в тях и следователно ограничаването на възможностите за измама и незаконно придобиване на имущество, също получава много голяма обществена подкрепа. Болшинството интервюирани подкрепят тезата, че държавата трябва да отнема незаконно придобитото имущество не само директно от лицето, което го е получило, но и от неговите наследници, роднини, хора, на които е дарено или които са го получили срещу заплащане или услуга (вж. Таблица 1).

Жителите на селата в по-голяма степен одобряват държавата да отнема имущество, придобито чрез престъпна дейност, от съпруга/а, непълнолетни деца и роднини в сравнение с жителите на градовете (83.6%).

ТАБЛИЦА 1. ПОДКРЕПА ЗА ОТНЕМАНЕТО НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО, КОГАТО ТО Е СОВСТЕНОСТ НА:

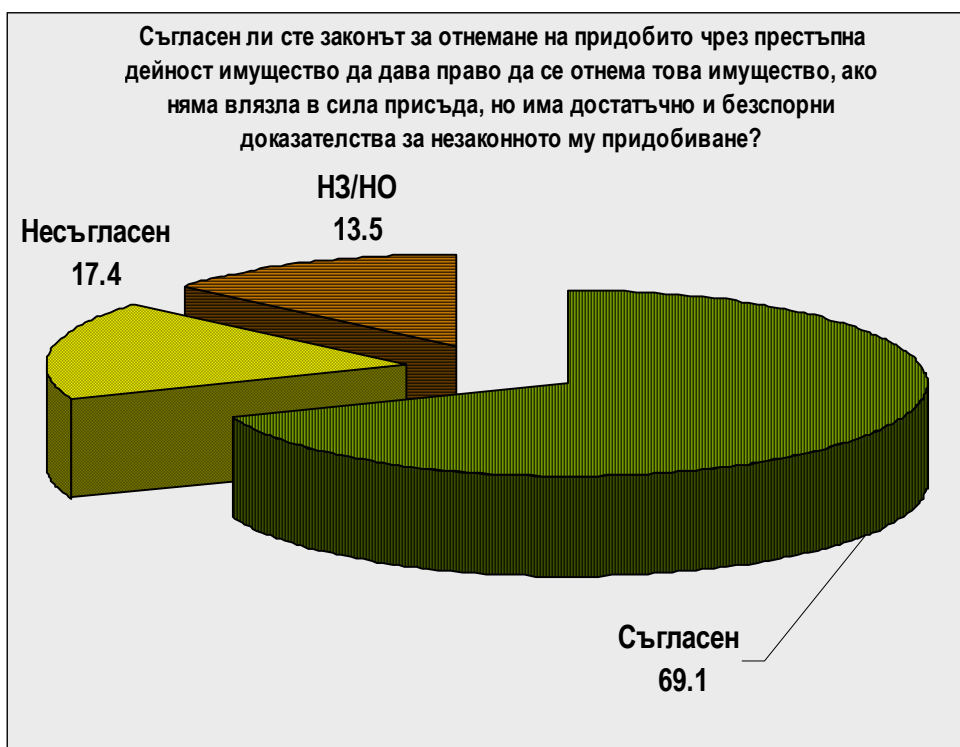
	<i>Одобрява</i>	<i>Не одобрява</i>	<i>НЗ / НО</i>
Наследниците на лицето, което го е придобило чрез престъпление	83.8	5.6	10.6
Хора, които са получили имуществото безвъзмездно, под формата на дарение	73.3	11.6	15.1
Трети лица, ако те са го получили възмездно (платили са за него, предоставили са услуга и др.), но са знаели, че е придобито първоначално чрез престъпна дейност	75.6	10.6	13.7
Съпруг/а, непълнолетни деца и роднини	78.7	8.1	13.3

База N = 1000

Важен момент в проектозакона е, че чрез него ще стане възможно да се отнема имущество, за което има достатъчно доказателства, че е незаконно придобито, но все още няма влязла в сила присъда. Ускорената законова процедура се одобрява от близо две трети от хората, което е косвен индикатор за високото ниво на подкрепа на закона, от една страна, и доверие в неговата целесъобразност, от друга. Незаконното придобиване на имущество е достатъчно сериозно престъпление според повечето респонденти, за което гражданите предпочитат да се предприемат бързи и навременни санкциониращи действия при доказана вина, пред алтернативата да се изчакват решенията на всички съдебни инстанции и да се отлагат санкциониращите действия за неопределено време (вж. Фигура 2).

За прилагане на процедурата по отнемане на незаконно придобитото имущество най-голямо доверие се гласува на съда като отговорна инстанция (вж. Фигура 3). Алтернативните МВР и следствието да изпълняват тази функция са неприемливи според респондентите.

ФИГУРА 2. ПОДКРЕПА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО, АКО НЯМА ВЛЯЗЛА В СИЛА ПРИСЪДА, НО ИМА ДОСТАТЪЧНО И БЕЗСПОРНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА ЗА НЕЗАКОННОТО МУ ПРИДОБИВАНЕ

База N = 1000

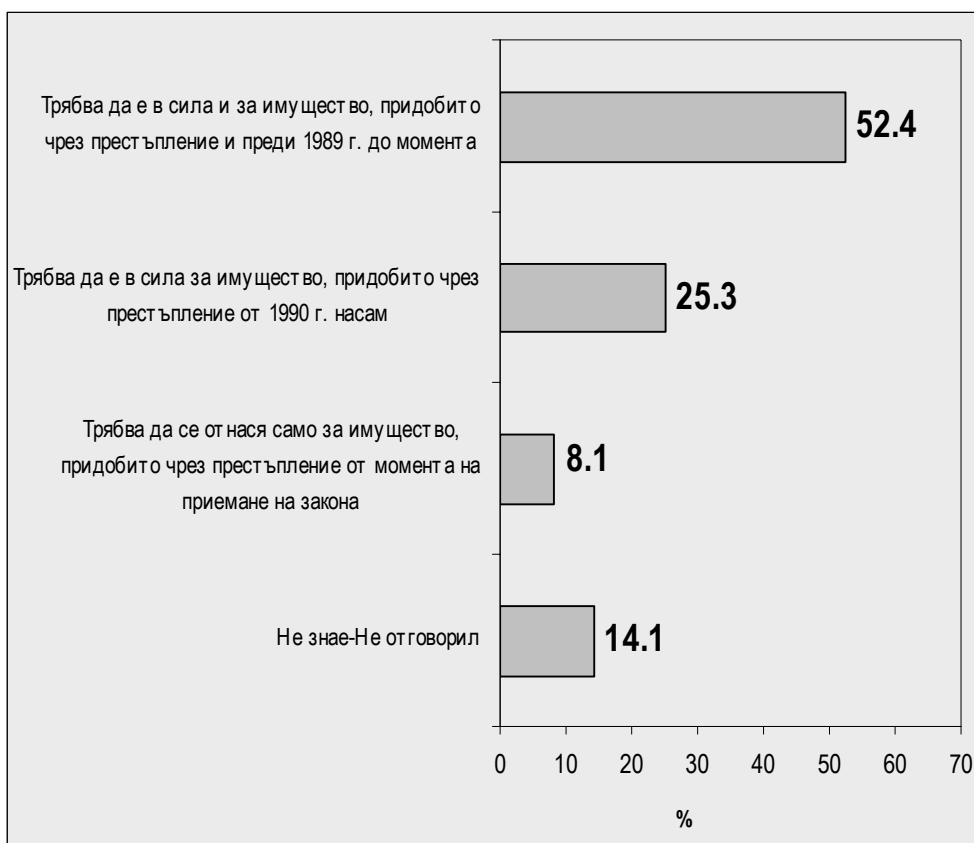
ФИГУРА 3. ОТГОВОРНАТА ИНСТИТУЦИЯ ЗА ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОВИТО ИМУЩЕСТВО

База N = 1000

Давността на закона за отнемане на незаконно имущество е един от спорните въпроси, предизвикващи обсъждане и внимание. Според данните от изследването на общественото мнение, проведено от Витоша Рисърч, малко повече от половината респонденти се обединяват около мнението, че на отнемане трябва да подлежи и имущество, което е получено чрез престъпления в периода преди 1989 г. Близко една четвърт от интервюираните смятат, че законът трябва да се прилага само за престъпления, извършени от 1990 г. насам. Най-малък е дялът на посочилите, че наказуеми трябва да бъдат само неправомерните действия, извършени след влизането на закона в сила (вж. Фигура 4). Като цяло обществото заема принципна позиция срещу незаконното забогатяване, независимо от периода, в който това се е случило.

ФИГУРА 4. ДАВНОСТ НА ЗАКОНА ЗА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО

База N = 1000

Категоричността на заеманата гражданска позиция срещу незаконното придобиване на имущество не се повлиява и от неговата стойност (вж. Фигура 5). Сумата, на която се оценява противозаконно полученото, не е съществена от гледна точка на прилагането на закона. Най-голям дял респонденти (76.6%) считат, че стойността на имуществото е без значение. Важен е принципният подход за наказуемост на престъплението.

ФИГУРА 5. ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА В ЗАВИСИМОСТ ОТ СТОЙНОСТТА НА ИМУЩЕСТВОТО

База N = 1000

Според резултатите от изследването почти всички интервюирани одобряват образуването на производство за отнемане на имущество при предвидените в проектозакона престъпления. Същевременно се одобрява и отнемането на незаконно придобитото имущество в резултат и на други неправомерни действия, например кражби, измами, подкупи и др. В Таблица 2 е представена степента на одобрение от страна на интервюираните на отнемането на незаконно придобитото имущество при различни хипотези.

ТАБЛИЦА 2. СЛУЧАИ, ПРИ КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ ПРИЛАГА ЗАКОНЪТ ЗА ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО

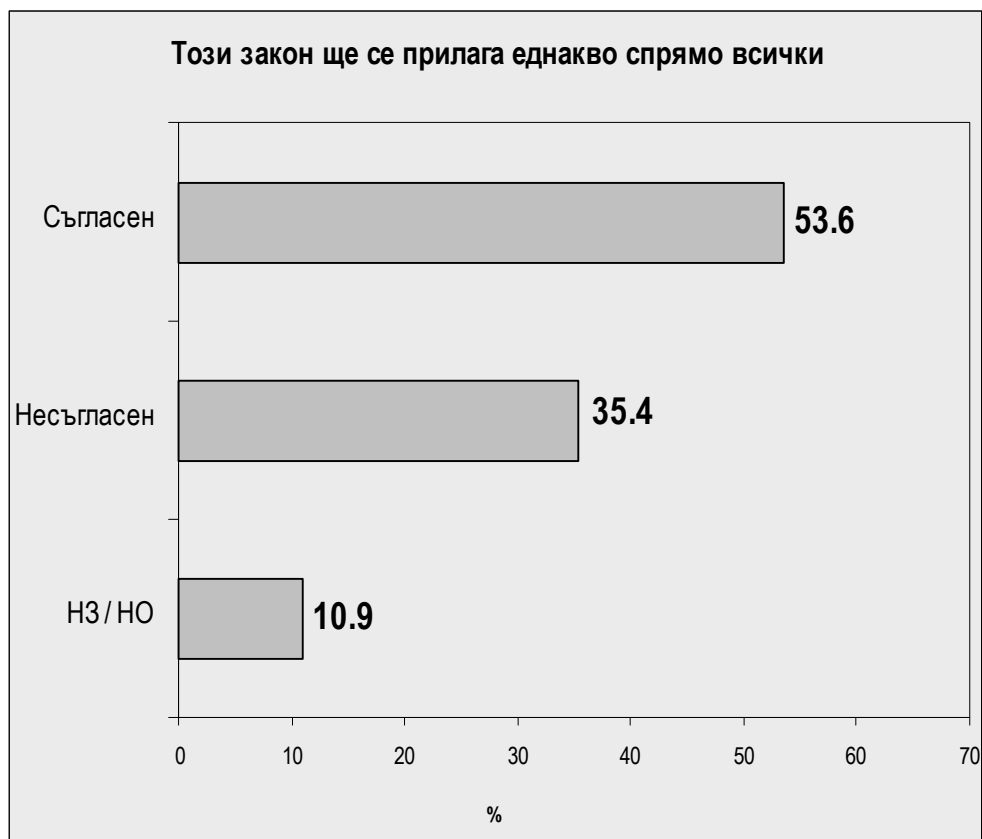
	<i>Да</i>	<i>Не</i>	<i>НЗ/НО</i>
Терористични действия	94.5	0.2	5.3
Трафик на наркотици	95.5	0.1	4.4
Квалифицирана контрабанда	93.6	0.1	6.3
Пране на пари	93.1	0.4	6.4
Търговия с хора	94.9	0.4	4.7
Подкуп	92.1	1.2	6.7
Измама	93.3	0.9	5.8
Изготвяне на фалшиви пари или подправяне на пари	94.6	0.6	4.8
Изготвяне на фалшиви документи	93.0	0.6	6.4
Неправомерни облаги от хазарта	89.9	1.7	8.3
Данъчни нарушения	90.7	1.5	7.8
Митнически нарушения	93.2	0.6	6.2
Кражба на лично и обществено имущество	94.9	0.7	4.3

База N = 1000

Начинът на прилагане на закона за отнемане на незаконно придобито имущество е изключително важен въпрос. Като цяло преобладават позитивните оценки и убедеността, че законът ще се прилага еднакво спрямо всички, които са извършили престъпление (вж. Фигура 6.). Нивото на обществено одобрение и подкрепа е много високо. Все пак близо една трета от респондентите изразяват скептицизъм относно безпристрастното прилагане на закона. Според типа на населеното място най-ниски нива на одобрение се регистрират за жителите на големите градове, а в зависимост от възрастовата група на респондентите – 70-79 годишни, 50-59 годишни и най-младите на възраст от 15 до 19 години. Тези нагласи сред обществеността показват необходимостта от по-засилено публично разясняване и дебатиране на закона, които в максимална степен да направят прозрачна инициативата и да ограничат негативните нагласи и предразсъдъци.

Преобладаващите положителни обществени нагласи и одобрение са индикатор за това, че законът третира обществено значим проблем и предлага адекватни решения. Въпрос на публичен дебат и по-активно популяризиране е подкрепата от страна на гражданите към тази законодателна инициатива да се затвърди.

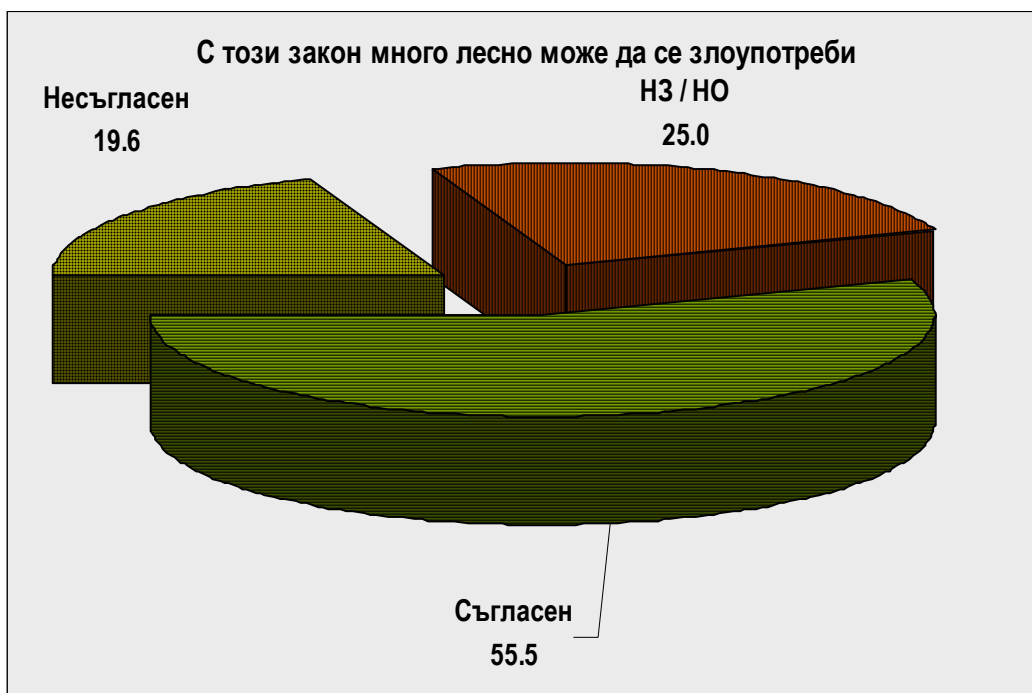
ФИГУРА 6. ОЦЕНКИ ЗА НАЧИНА НА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ОТНЕМАНЕ НА ИМУЩЕСТВО

База N = 1000

Значим е делът на респондентите, според които законът може да бъде използван за злоупотреби, от което се опасяват близо половината от интервюираните (вж. Фигура 7). Сред тях най-големи са относителните дялове на респондентите на възраст 50-59 (65.9%) години и на второ място 30-39 години (61.2%). Тези резултати показват, че все пак гражданите не вярват безрезервно както на безпроблемното "автоматично" действие на закона, така и на отговорните за прилагането му институции. Налице са предпоставки за неправомерно използване на правомощията и това се отчита от общественото мнение.

ФИГУРА 7. ЗЛОУПОТРЕБА ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА ОТНЕМАНЕ НА ИМУЩЕСТВО

База N = 1000

Според резултатите от изследването законът ще се отрази положително на бизнес-средата в България. Оптимистично е мнението на респондентите, че като цяло, ако законът бъде приет, то той ще подобри бизнес-климата в страната и ще създаде предпоставки за развитието на частния бизнес по честен начин (вж. Таблица 3). Отново се потвърждава направеният по-горе извод за широката подкрепа, която обществеността оказва на проектозакона за отнемане на незаконно придобитото имущество. Ползите от прилагането му се виждат не само в наказването на извършилите престъпление и съответно в справедливото възмездие, но и в по-далечната перспектива, свързана с трайно позитивно влияние върху развитието на българската икономика.

ТАБЛИЦА 3. ЗАКОНЪТ ЗА ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО – ФАКТОР ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА БИЗНЕС-КЛИМАТА В БЪЛГАРИЯ

	Съгласен	Несъгласен	НЗ / НО
Този закон ще насърчи правенето на бизнес по честен начин	68.0	12.5	19.6
В крайна сметка този закон ще подобри бизнес климата в България	63.6	12.1	24.3

База N = 1000

4. ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Данните от проведеното от Витоша Рисърч изследване на общественото мнение в периода 15-28 септември показват много високо ниво на одобрение и подкрепа на закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност. Като цяло този проектозакон се възприема положително от близо 90% от интервюираните респонденти.
- Болшинството интервюирани подкрепят тезата, че държавата трябва да отнема незаконно придобитото имущество не само директно от лицето, което го е получило, но и от неговите наследници, роднини, хора, на които е дарено или които са го получили срещу заплащане или услуга.
- Болшинството от респондентите одобряват законът да дава право да се отнема неправомерно придобитото имущество, ако няма влязла в сила присъда, но има достатъчно и безспорни доказателства за незаконното му придобиване. Институцията, на която се гласува най-голямо доверие за прилагане на този закон, е съдът.
- Преобладаващо е мнението, че на отнемане би трябвало да подлежи имущество, което е получено чрез престъпления и в периода преди 1989 г.
- Законът трябва да важи за всяко придобито от престъпна дейност имущество, независимо от неговата парична равностойност. Важен е принципният подход за наказуемост на престъплението.
- По-голяма част от интервюираните (близо половината) смятат, че законът ще бъде прилаган безпристрастно. Наблюдава се обаче и известен скептицизъм в това отношение – според близо една трета от запитаните има опасност законът да се прилага избирателно.
- Около половината респонденти се опасяват, че законът създава предпоставки за злоупотреби. Тези резултати са показателни за това, че гражданите не приемат безрезервно възможността за безпристрастно прилагане на закона, а проявяват загриженост и критично мислене.
- Позитивните оценки на проектозакона произтичат и от увереността на гражданите, че приемането на закона ще допринесе за подобряване бизнес-климата в България и българската икономика като цяло.